

Ks. Antoni Młotek, *Teologia katolicka na Uniwersytecie Wrocławskim*, PFT Wrocław 1998, ss. 208

Zamierzeniem Autora książki było śledzenie losów teologii na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wrocławskiego od założenia Akademii Leopoldyńskiej aż do zakończenia II wojny światowej. Autor już w podtytule zaznacza, że szczególnie uwzględniona zostanie teologia moralna, jako że sam jest teologiem moralistą.

Istniejąca od 1702 r. uczelnia we Wrocławiu miała znaczną liczbę wybitnych profesorów. Z Uniwersytetem Wrocławskim były związane takie osobistości nauki jak: fizyk Gustav Kirchhoff, chemik Robert Bunsen, czeski patriota i szczery przyjaciel Polski, fizjolog, Jan Ewangelista Purkynie, odkrywca planety Neptun – Joachim Galle. Z obszaru Dolnego Śląska wywodzi się aż dziesięciu noblistów: Paul Ehrlich (medycyna 1908), Gerhart Hauptmann (literatura 1912), Fritz Haber (chemia 1918), Friedrich Bergius (chemia 1931), Otto Stern (fizyka 1943), Kurt Adler (chemia 1950), Max Born (chemia 1954), Maria Goeppert-Mayer (fizyka 1963), Konrad Bloch (medycyna 1964), Reinhard Selten (ekonomia 1994). Autor książki zauważa, że Uniwersytet Wrocławski posiadał bogate tradycje polskie. Spośród wybitnych Polaków, którzy studiowali we Wrocławiu i przyczynili się do rozgłosu kultury i nauki polskiej można ułożyć bardzo długą listę nazwisk. Między innymi tu na wydziale lekarskim studiował w latach 1859 i 1860 Adam Asnyk. Anatom Kazimierz Kostanecki, późniejszy prezes Polskiej Akademii Umiejętności, tu w 1890 r. był asystentem. Tu uzyskali doktoraty nauk medycznych Ludwik Gašiorowski – zasłużony historyk medycyny polskiej i Heliodor Święcicki – organizator Uniwersytetu Poznańskiego. We Wrocławiu kształcił się Kazimierz Morawski – sławny profesor filologii klasycznej i historii starożytnej. Z uczelnią wrocławską byli również związani: Wincenty Zakrzewski – badacz dziejów XVI-wiecznej Polski, Ksawery Liske – założyciel *Kwartalnika Historycznego*, Wojciech Korfanty – działacz narodowy i polityczny na Śląsku, Ignacy Chrzanowski – historyk literatury polskiej, Jan Nowak – wybitny geolog i paleontolog. Na Wydziale Teologicznym między innymi kształcili się: ks. Jan Dzierżoń – badacz biologii pszczoł, ks. Norbert Bończyk i ks. Konstanty Damrot – poeci i działacze polityczni na Śląsku, ks. Wincenty Kraiński – pisarz, pedagog i lektor języka polskiego na Uniwersytecie, ks. Henryk Likowski – historyk Kościoła, ks. Teodor Kubina – późniejszy biskup częstochowski, ks. Aleksander Żychliński – dogmatyk i filozof. Tu działali ks. Marcin Pełka – kanonista i ks. Szymon Sobiech – moralista.

Z lektury książki ks. A. Młotka można poznać polskie tradycje wśród studiujących teologię. Według dekretu Kongregacji do Spraw Seminariów i Studiów Uniwersyteckich obecne studia teologiczne we Wrocławiu na prawach papieskich są kontynuacją Fakultetu Teologicznego, istniejącego od 1702 roku. Dawni wychowankowie Wydziału Teologicznego, którym wiele zawdzięcza nauka polska, wołają do współczesnych studentów teolo-

gii i profesorów we Wrocławiu: budujcie na zrębie naszej tradycji, podejmujcie ku chwale Ojczyzny i sławie nauki polskiej a na użytek społeczeństwa nie naszej żmudnej pracy w prastarych polskich murach Wrocławia.

Na wielu stronach książka ma charakter rejestru nazwisk. Przez to wzmacnia się jej rys informacyjny. A właśnie informacja jest nie mniej ważnym celem, jaki postawił sobie autor. Realizacja tegoż celu wzmocni świadomość wykładowców i studentów obecnie istniejącego we Wrocławiu Papieskiego Fakultetu Teologicznego, że ich działalność jest głęboko osadzona w historii.

Problematykę dotyczącą teologii katolickiej na Akademii Leopoldyńskiej i na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1702-1945 autor rozwinął w sześciu rozdziałach.

Pierwszy rozdział omawia powstanie Akademii w stolicy Dolnego Śląska i ma za zadanie wykazać, że u początków tej uczelni był Wydział Teologiczny. Chce też ujawnić istotną rolę jezuitów w pierwszym stadium działalności Akademii Leopoldyńskiej.

Drugi rozdział ukazuje rektorów Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy wywodzili się z Wydziału Teologii Katolickiej i stanowi prezentację grona profesorskiego w latach 1811-1945. Wymienia profesorów, którzy kierowali ośmioma katedrami teologicznymi i katedrą katolickiej filozofii.

W następnym rozdziale, dla pełności obrazu, będą zagadnienia dotyczące życia studenckiego. Naświetla nie tylko sprawę liczby studentów teologii, ale również styl życia w Alumnacie po ukończeniu studiów uniwersyteckich.

Dzieje teologii moralnej, przedstawione w rozdziale czwartym, są przedmiotem głównego zainteresowania autora. Ukazana została historia tej dyscypliny. Następnie jej przedstawiciele, trzech wybitni profesorowie: Theodor Müncker, Johann Stelzenberger i Szymon Sobiech.

Piąty rozdział zajmuje się patrystyką uprawianą na Uniwersytecie Wrocławskim. Ten nurt badań został wybrany jako ilustracja dla udowodnienia mocnej pozycji historii Kościoła na Wydziale Teologii Katolickiej. Od czasów M. Sdralka można bowiem mówić o wrocławskiej szkole historii Kościoła. Jej wybitni reprezentanci zasłużyli się wydatnie dla badań nad antykiem chrześcijańskim.

Ostatni rozdział jest poświęcony habilitacjom i doktoratom honoris causa. W obu przypadkach przy ich prezentowaniu zastosowane zostało kryterium chronologiczne. Pozwoliło ono autorowi na śledzenie linii rozwojowych wrocławskiej teologii. Dało też odpowiedź na pytanie kiedy były jej wzloty, a kiedy upadki.

W celu ukazania dziejów teologii katolickiej we Wrocławiu autor sięga do źródeł archiwalnych i bogatej literatury. W Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego na szczęście zachowało się dość dużo akt Wydziału Teologii Katolickiej. Autor znajduje tu protokoły posiedzeń Rady Wydziału, akta dotyczące spraw ogólnowydziałowych, stanowisk, tytułów i stopni naukowych, działalności dydaktycznej Wydziału, studentów, stosunków Wydziału ze Stolicą Arcybiskupią we Wrocławiu, zakładów naukowych i stypendiów.

Ze względu na charakter podjętych badań obficie korzysta z literatury przedmiotu, zarówno polskiej jak i niemieckiej, której wykaz znajduje się w bibliografii, zamieszczonej na końcu książki. Często też sięga do monografii Mieczysława Patera, który jest znawcą dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego. Cenny jest także indeks nazwisk zamieszczony na końcu książki.

Dokonana przez ks. A. Młotkę synteza jest próbą ukazania ogólnych linii rozwojowych Wydziału Teologii Katolickiej na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1702-1945 i podkreślenia zasług najważniejszych postaci w tym rozwoju. Przeprowadzony przegląd wskazuje, że od założenia Uniwersytetu do zakończenia II wojny światowej istniał stopniowy rozwój Uniwersytetu, a w jego ramach interesującego nas Wydziału. Rozwój ten był jednak pomniejszony lub przerywany przez czynniki polityczne. Tak działo się na przykład z chwilą przejścia Śląska przez Prusy w 1742 r. Były one związane ściśle z luteranizmem. Dlatego też pozycja teologii katolickiej we Wrocławiu uległa pogorszeniu. Cieszący się dotąd znacznymi przywilejami, mimo uciążliwej ingerencji władz państwowych, Kościół znalazł w nowych warunkach, w których musiał się stopniowo pogodzić z utratą przywilejów i możliwości swobodnego działania. Dotyczyło to także funkcjonowania Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Wrocławskim.

Aby ocenić sprawiedliwie poziom naukowy interesującego nas Wydziału, trzeba go porównać z fakultetami na innych uniwersytetach lub ze współistniejącym Wydziałem Teologii Ewangelickiej we Wrocławiu. Autor ograniczył się tylko do przedstawienia stanu teologii katolickiej, i w dodatku tylko ze szczególnym uwzględnieniem teologii moralnej, niemniej jednak tu i ówdzie odwołuje się do teologii ewangelickiej. Porównanie tych dwóch wydziałów nie wychodzi na niekorzyść Wydziału Teologii Katolickiej.

Monografia ks. Młotki przedstawia dzieje teologii katolickiej na Uniwersytecie we Wrocławiu do roku 1945. W zamieszczonym na końcu książki artykule „Ku powrotowi teologii na Uniwersytet Wrocławski” ks. Ignacy Dec pokazuje próbę i starania o powrót tej teologii tam, gdzie były jej początki.